MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: UIT EN VOOR DE PRAKTIJK: ABR. MEY EN JAMES POLAK; LITERATUUR: G. J. JACOBS EN J. KOSTER; BESLECHTE

GESCHILLEN: Mr. A. E. J. NYSINGH; — UIT HET BUITENLAND: JAC. H. KRAMER — EFFICIËNTIE: I. ROET Jzn.

MEDEWERKERS TH. ANDRIES, H. J. VAN ARKEL, PROF. Mr. Dr. H. W. C. BORDEWIJK, J. BOSMAN Az., J. P. CROIN, Mr. P. J. DAM, E. VAN DIEN, TH. A. DYRBYE Jr., W. H. ELLES, G. W. FRESE, Dr. W. J. HARTMANN, LEONARD JACOBS: S. KONIJN, R. KUIJPER, J. J. M. H. NIJST, J. PAARDEKOOPER, PROF. Dr. N. J. POLAK, F. RINSMA, J. C. SPANGENBERG, J. E. SPINOSA CATTELA, J. F. STARKE, Dr. A. STERNHEIM, PROF. J. G. CH. VOLMER,

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY

TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 26600

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND

TELEFOON 77

GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRIK IS GEORLOOFT. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCIJNT MAANDELIJS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10 —, FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD.

Prof. J. G. de Jongh †	Blz.	161
J. D. Reiman †	"	161
Overheidsbemoeiing inzake de opleiding en examens voor Accountant door R. A. Dijkcr	"	161
Twee zestigjarigen	"	163
Beslechte geschillen Red. Mr. A. E. J. Nysingh Verkoop vrijblijvend	"	164
Uit en voor de praktijk Red. Abr. Mey en James Polak Opgave No. 21 (afd. II) (Schema voor de controle eener fabriek van kunstnijverheidsproducten) — Uitwerking en beoordeeling van opgave No. 18 (Inrichting algemeen grootboek eener fabriekszaak) — Uitwerking en beoordeeling van opgave No. 19 (Beoordeeling credietwaardigheid van een fabrieksbedrijf)	"	166
Internationaal Accountantscongres Amsterdam 1926	"	172
Najaarsexamen 1925 van het Nederlandsch Instituut van Accountants (Accountancy B)	"	172
Inhoudsopgave van den tweeden jaargang	"	174

PROF. J. G. DE JONGH †

Met leedwezen maken wij melding van het overlijden op 8 December j.l. van Prof. J. G. de Jongh, lid van het N. I. v. A., Hoogleraar aan de H. H. S. te Rotterdam, in den ouderdom van 53 jaren.

Wij vonden een medewerker, die Prof. De Jongh in zijn arbeid der laatste jaren van nabij heeft gadegeslagen, bereid, een artikel aan de nagedachtenis van den overledene te wijden, dat wij in het Januari-nummer hopen op te nemen.

J. D. REIMAN †

Mij dunkt, de waardige doode zou, als hij kon, mij afhouden van 't schrijven van een *In Memoriam*. Hij rekende zich niet tot de grooten, en hield er niet van, in 't openbaar in 't midden van belangstelling te worden getrokken.

En toch verdient zijne nagedachtenis alle vereerende erkenning, waarlijk niet alléén, omdat Reiman hoogstwaarschijnlijk 't oudste lid in jaren is geweest van 't *Nederlandsch Instituut*

van *Accountants*, tot welks oprichters hij heeft behoord, en waarvan hij sedert dien onafgebroken lid is geweest.

Hij had persoonlijke voortreffelijke hoedanigheden, welke hem in hooge mate eigen waren. Hij was bijzonder scherpzinnig, en had niet veel inspanning noodig om in elke administratie den weg en 't gewichtigst punt te vinden. Hij was vast van oog en van hand, en vergiste zich nooit.

Laat mij deze lichte overdrijving eens mogen plaatsen ten aanzien van iemand, die een halve eeuw lang veel en ijverig heeft gewerkt en tal van kandidaten over de examen-eindstreep heeft geleid. Hij was de aangeboren accountant, de man van de praktijk, volledig bevoegd beoordeelaar voor 't hoofdvak, hoezeer hij heel graag erkende de mindere te zijn van de geëxamineerde leden in vrij wat bijvakken.

In de lijn van die zelfcontrole lag ook zijn optreden als auteur in samenwerking met een ander. *Reiman* en *Latorf*, *Reiman* en *Franck*, *Reiman* en *Nijst*, (De Accountant als Controleur) het zijn als namen van firma's, leveranciers van werk waarop de stempel van eenvoud en bevattelijkheid lag.

Precies als *Reiman* zelf, die daarnevens nog beminnelijk was, Ongetwijfeld heeft die eigenschap hem zóólang frisch gezond gehouden. Niet strijd lustig, gaf hij nooit aanleiding tot aanvallen, en kwetste niemand, terwijl hij toch om zijne ferme flinkheid door iedereen werd geacht.

Zoo is dan toch alle grond aanwezig om *Reiman* te herdenken. Hij was in menig opzicht een type uit een vervloten tijd, waard om ten voorbeeld te worden genomen. H. J. FRANCK

OVERHEIDSBEMOEIING INZAKE DE OPLEIDING EN EXAMENS VOOR ACCOUNTANT

Wanneer men de eischen vergelijkt, welke het Nederlandsch Instituut van Accountants een vijf en twintig jaar geleden stelde voor het diploma Accountancy, met hetgeen *thans*, niet alleen door het „*Instituut*”, maar ten naastbij ook door den „*Bond*” en de „*Organisatie*” wordt geëischt ter verkrijging van genoemd diploma, dan krijgt men een beeld van den grooten vooruitgang in die kwart eeuw in de opleiding voor het vak Accountancy tot stand gekomen. Wij laten in het midden de vraag of die opleiding *oorzaak* is van de groote ontwikkeling, die het vak in die 25 jaar heeft verkregen, dan wel of de opleiding die ontwikkeling *gevolgd* is, maar wij volstaan met te constateeren, dat met de toenemende betekenis van den

accountant en zijn werk in het maatschappelijk verkeer, zijn toegenomen — en waarlijk niet in geringe mate — de eischen, welke aan theoretische vooropleiding aan haar beoefenaars worden gesteld.

De beroepsopleiding is steeds geweest de voornaamste werkzaamheid van de accountantsverenigingen. In stede van te zijn vakverenigingen in den engeren zin van het woord en te dienen de directe materiele belangen harer leden, hebben de accountantsverenigingen hun krachten vrijwel uitsluitend op die opleiding geconcentreerd. En niet dan ten koste van veel arbeid en financieele offers — het grootste deel van de niet geringe contributie wordt voor opleiding en examens besteed — is het gelukt de opleiding en de examens te brengen op het peil, waarop zij thans zijn gekomen. Die opofferingen hebben de accountants zich getroost om hun vak vooruit te brengen en zij zijn erin geslaagd accountancy te maken tot een onmisbaar instituut in het financieel verkeer en het zakenleven. Daarmede hebben zij verricht een werk van maatschappelijke beteekenis, waarvan de vruchten niet alleen, en zelfs niet in de eerste plaats, hun zelf en hun opvolgers, maar handel en industrie en feitelijk de geheele samenleving, ten goede komen.

De zorg voor een goede opleiding tot accountant is evenals de bescherming van den titel feitelijk een overheidstaak. Evenals de overheid zorgt voor voldoende opleiding voor beoefenaars van andere vrije beroepen — wij noemen slechts advocaten, e.d. — en zulks uit overweging, dat het maatschappelijk verkeer behoefte heeft aan voldoende onderlegde krachten voor die beroepen, evenzoo kan als haar taak worden beschouwd te zorgen, dat ten behoeve van het financieel verkeer, betrouwbare en met voldoende kennis onderlegde controleurs en adviseurs gevormd worden.

Er zijn onder de vrije beroepen werkelijk wel aan te wijzen van mindere beteekenis voor de samenleving, welke in tegenstelling met de accountancy in ruime mate de belangstelling van de overheid, ook wat betreft de opleiding, genoten en nog genieten.

De accountantsverenigingen hebben het werk dat de overheid niet verrichtte, zelf ter hand genomen, maar in stede van steun, hebben zij bij het verrichten van deze maatschappelijke taak in menig geval tegenwerking van overheidsorganen ondervonden. Waar de accountantsverenigingen van de toekomstige beoefenaars van het vak, volkomen terecht, de noodige theoretische kennis eischten en van hun assistenten verlangden, dat zij den titel van „Accountant” niet zouden voeren, voordat zij aan die eischen zouden hebben voldaan — het beginsel, waarop vanzelfsprekend hun organisatie moest berusten — gingen Gemeente- en Provinciale Besturen er toe over den titel van „Accountant”, „Directeur-accountant” en „Adjunct-accountant” te verleenen aan hun ambtenaren, zonder zich de zekerheid te verschaffen, dat deze werkelijk de noodige kennis bezaten om het vak accountancy naar behooren uit te oefenen en dus gerechtigd konden worden geacht den titel te voeren.

Intusschen kan worden geconstateerd, dat de accountants, niettegenstaande dit gebrek aan medewerking, zijn geslaagd in hun streven om aan de beoefenaars van het vak in het vrije verkeer hooge eischen te zien gesteld, en de „officieele” titel, welke door Gemeente- en Provinciale Besturen wordt verleend, heeft in het handelsverkeer niet die beteekenis verkregen, welke men aan het diploma der bekende accountantsverenigingen is gaan hechten.

Een tegenstelling met de houding van menig Provinciaal- en Gemeentebestuur leverde de gestie van het Ministerie van Financiën, in het bijzonder van de afdeling „Directe Belastingen”.

Toen bij de uitvoering van de wet „Oorlogswinstbelasting 1916” de hulp van accountants wenschelijk werd geacht en besloten werd voorloopig één accountant aan te stellen voor de Noordelijke Directiën en één voor de Zuidelijke, werden daartoe

benoemd één accountant, die het volledig accountants-examen van den *Bond* had afgelegd en één accountant, die het volledig diploma van het *Instituut* had verkregen. Deze verdeling van beide — voor de ontwikkeling van den belasting-accountantsdienst niet onbelangrijke — functies, tusschen de twee grootste accountantsverenigingen schijnt geen toeval te zijn geweest, want toen de accountant, lid van den *Bond*, na slechts korten tijd in dienst te zijn geweest, zijn functie neerlegde, werd in zijn plaats een ander bondslid — de heer *Vleming* — benoemd.

Bij de uitbreiding, welke de dienst reeds spoedig moest ondergaan, zat bij beide accountants vanzelfsprekend voor, aan den dienst als accountant zooveel mogelijk te verbinden, personen, welke aan de eischen voor het beroep, door hun verenigingen gesteld, hadden voldaan en als assistenten, zij, die de studie van accountant bij de vorenstaande verenigingen volgden. De groote behoefte, die toen allerwegen aan accountantshulp bestond, gevoegd bij het weliswaar voor den Staatsdienst hooge, maar desniettemin voor het particulier bedrijf toentertijd lage salaris, dat den sollicitanten in uitzicht kon worden gesteld, maakte het, gezien ook het aantal ambtenaren, dat moest worden aangesteld, onmogelijk aan den eisch streng de hand te houden.

Onder de ambtenaren, die werden aangesteld als assistent met den titel van „Adjunct-accountant bij den Dienst der Directe Belastingen” waren er, die voor het belastingwerk zeer goed voldeden, maar onvoldoende theoretische kennis bezaten om een accountantsexamen voor één der verenigingen af te leggen en van wie — met het oog op hun rijperen leeftijd — redelijkerwijze niet kon worden gevorderd, dat zij alsnog zich onderwierpen aan de talrijke examens, voor welke men moet zijn geslaagd, alvorens het examen accountancy te mogen afleggen.

Doordat voor benoembaarheid tot accountant toentertijd het bezit van een diploma van één der groote accountantsverenigingen tot eisch werd gesteld, konden deze „adjuncten” niet tot accountant bevorderd worden. Er waren, zooals gezegd, bruikbare krachten onder; de dienst had behoefte aan accountants en onder de door de verenigingen gediplomeerde accountants waren er niet meer, genegen in Rijksdienst te treden.

In die omstandigheden was het, dat besloten werd een *rijks-examen* in te stellen tot benoembaarheid van accountants bij den Dienst der Directe Belastingen, uitsluitend bestemd voor de in dienst zijnde adjunct-accountants, die een bepaalden leeftijd hadden bereikt.

Algemeen was men indertijd van gevoelen, dat dit examen een tijdelijk karakter zou dragen en uitsluitend was bestemd om de bedoelde categorie van adjunct-accountants te helpen en tegelijkertijd den dienst in een overgangsstadium van nut te zijn. In de wandeling werd dit examen daarom genoemd en wordt het nog genoemd het: „oude-heeren examen”.

Intusschen was de toestand voor de overige adjunct-accountants bij den Dienst der Directe Belastingen aldus, dat zij, om tot een hooger rang bevorderd te worden, examens moesten afleggen bij particuliere verenigingen. Tegen die verhouding schijnen bezwaren geopperd te zijn, op grond waarvan de gelegenheid om bij het Rijk examen af te leggen voor „Accountant bij den dienst der Directe Belastingen” is uitgebreid tot *alle* adjunct-accountants bij den dienst, met dien verstande evenwel, dat voor de eerstgenoemde categorie een eenigszins verlicht examen is blijven bestaan.

Tenslotte is de benoembaarheid tot accountant bij den dienst van die personen, welke in het bezit kwamen van een accountants-diploma van het *Nederlandsch Instituut* of den *Bond* ingetrokken. Zulks is, naar wij meenen te weten, geschied, niet alleen uit overweging dat deze diploma's als eisch voor benoembaarheid konden worden gemist, nu het Rijk zelf voor deze ambtenaren examens was gaan afnemen, maar ook, omdat men zich bij de bepaling, welke accountantsdiploma's wel, en welke geen bevoegdheid zouden moeten geven, voor geval ook anders verenigingen vroegen, aan hun diploma's gelijke reeh-

ten te verleen, genoodzaakt zou zien een onderzoek in te stellen naar de waarde der verschillende diploma's, een onderzoek en oordeel, dat vanzelfsprekend niet op den weg van het Departement van Financiën kon liggen en men gaarne ontging.

Bij de instelling van het examen, af te nemen vanwege het Departement van Financiën, is gezocht naar samenwerking met het *Instituut van Accountants* in dien zin, dat meerdere leden van genoemd Instituut zijn aangezoekt geworden in de examen-commissie zitting te nemen. Blijkbaar uitgaande van de overweging, dat men als lid van een organisatie, welke haar leden een bepaalde examengang voorschrijft, alvorens ze tot het beroep van accountant toe te laten, een onorganisatorische daad zou doen door mede te werken aan een ander examen dat gelijken titel zou willen verleen, is door de meesten voor die samenwerking bedankt.

Alhoewel wij deze houding volkomen kunnen begrijpen, betreuren wij, dat daardoor meer dan strikt noodzakelijk was, de beide examens naast elkander zijn komen te staan en dat het *Instituut*, tengevolge van de afwijzende houding harer leden, niet meer invloed op het nieuwe examen heeft kunnen verkrijgen. Het verkrijgen van invloed op het behouden van een band met een overheidsexamen was voor een organisatie welke streeft naar een wettelijke regeling van het beroep, een belang, dat naar mijn inzicht zwaarder had moeten wegen dan de overwegingen, welke blijkbaar tot het niet deelnemen hebben geleid.

Wij hebben uitvoerig het tot stand komen van de huidige regeling bij den Accountantsdienst der Directe Belastingen weergegeven, niet alleen, omdat de eenvoudige vermelding van den bestaanden toestand allicht tot een onjuist oordeel zou kunnen leiden, maar ook, omdat in den strijd, welke in de Indische pers is ontbrand, naar aanleiding van het voornemen ook in Nederl.-Indië een accountantsexamen — en daar met een officieele opleiding — in te stellen, herhaaldelijk naar het bestaande instituut in Nederland verwezen is.

Nu wij zoover op deze materie zijn ingegaan kunnen wij niet nalaten een enkel woord te wijden aan de vraag of een afzonderlijk accountantsexamen voor den dienst van de Directe Belastingen wenschelijk is.

Er zou reden zijn om deze vraag bevestigend te beantwoorden, indien aan de belastingaccountants andere eischen moesten worden gesteld dan aan de accountants, welke ten behoeve van handel en industrie hun werkzaamheden zullen gaan verrichten. Men zou in dat geval alleen ter voorkoming van verwarring mogen verwachten, dat aan deze accountants een titel werd gegeven, waaruit *duidelijk* blijkt, dat deze *uitsluitend* de bevoegdheid voor den belastingdienst verleent b.v. de titel „Belasting-accountant”.

Alhoewel de programma's voor het examen van „Belasting-accountant” doen vermoeden, dat dit examen van lager orde is dan hetwelk door „*Instituut*”, „*Bond*” en „*Organisatie*” wordt afgenomen, in het bijzonder voor wat betreft de voorbereidende vakken, is de ervaring, dat alles wordt in het werk gesteld om ook voor dit examen hoge eischen te stellen van algemeene ontwikkeling en vakkennis van den aanstaanden accountant. Dit streven valt ongetwijfeld toe te juichen.

Stelt men zich evenwel op het standpunt, waarop men zich bij het afnemen van het examen blijkbaar stelt, dat de examens gelijkwaardig moeten zijn aan die, welke voor particuliere accountants worden afgenomen, dan zijn o.i. aan een afzonderlijk examen de volgende bezwaren verbonden.

De candidaten, die het examen met goed gevolg afleggen hebben daarvan alleen profijt tegenover hun huidige werkgever, de belastingadministratie. Een examen afgelegd voor een der Vereenigingen, dat hun tevens benoembaar maakt tot accountant bij den belastingdienst, moet voor hen verre te verkiezen zijn, omdat het nut, dat dit diploma voor hen kan hebben, veel algemeener is.

Het examen afgenomen door den dienst, straks gevolgd door een opleiding in en vanwege den dienst, bevordert het zich opsluiten in engen kring, kweekt als het ware een coterie-geest. Dit is schadelijk voor den dienst, omdat een richtige belastingheffing beter wordt bevorderd door ambtenaren, welke een ruimen blik hebben, met het handelsleven niet onbekend zijn en de mentaliteit van den handelman begrijpen, dan door zuiver fiscaal opgevoede ambtenaren.

De bemoeiing van de overheid met de opleiding en de examens voor accountant is, zooals uit het bovenstaande blijkt, zéér beperkt. Zij bepaalt zich uitsluitend tot het afnemen van een examen voor een bepaalde categorie van rijksambtenaren n.l. de belastingaccountants.

Deze beperkte bemoeiing werkt — hoezeer zij wellicht ook door de omstandigheden werd geboden — desorganiseerend en oneconomisch. En alvorens zij elders, b.v. in Indië, tot voorbeeld wordt gesteld zal men goed doen zich er rekenschap van te geven dat de instelling van een afzonderlijk examen voor een bepaalde categorie van accountants door de overheid, belemmerend werkt op het streven eenheid te brengen in de opleiding en examens. Het bevorderen dezer eenheid, het verzorgen van de opleiding, het beschermen van den titel is, nu de accountancy is geworden tot een onmisbaar instituut in het handels- en financieel verkeer, een tot dusver veronachtzaamde overheids-taak. Door die ter taak ter hand te nemen, door hier te sanctioneeren, wat het particulier initiatief reeds heeft tot stand gebracht en door middel van de macht van de overheid weg te nemen de verbroekeling¹⁾ die in de ontwikkelingsphase onvermijdelijk was, zou niet alleen de rijksadministratie — incas die der belastingen²⁾ — maar ook handel en industrie, in hooge mate zijn gebaat. Er is werkelijk een grooter maatschappelijk belang gemoeid met de zorg voor behoorlijk voor hun taak berekende accountants, dan die voor behoorlijk onderlegde boekhouders. De eerstgenoemde zorg gaat de Staat vervullen door de instelling van het Staatsexamen voor het diploma van boekhouder, moge spoedig de zorg voor de examens van accountants, waarvoor een volledig wetsvoorstel, indertijd door een Staatcommissie opgesteld, reeds jaren in de archieven van een der departementen rust, volgen en dientengevolge de bemoeiing van de overheid met de opleiding en de examens van accountants zich verder gaan uitstrekken dan thans het geval is!

R. A. DIJKER

¹⁾ Op het oogenblik worden in ons kleine landje de volgende accountantsexamens afgenomen:

1. Nederlandsch Instituut van Accountants;
2. Nederlandsche Bond van Accountants;
3. Nederlandsche Organisatie van Accountants;
4. Departement van Financiën:
 - a. vereischt examen;
 - b. gewoon examen;
5. Nederlandsche Handels Hoogeschool te Rotterdam.

Daarnaast nemen wellicht nog enkele kleinere vereenigingen examen af. Voor zoover ons bekend, bestaat een afzonderlijke opleiding voor de examens genoemd onder 1, 2, 3 en 5 te Amsterdam, Rotterdam en/of 's-Gravenhage. Gewis geen voorbeeld voor economische organisatie voor een beroep, dat juist geroepen is die organisatie te verzorgen!

²⁾ Er zijn bij den Staat meerdere accountants werkzaam o.a. bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Departement van Onderwijs. Voor deze functionarissen is evenwel geen afzonderlijk Staatsexamen ingesteld.

TWEE ZESTIGJARIGEN

Er viel iets goed te maken. Toen Prof. J. G. Ch. Volmer door zijn vroegere collega's-accountant ter gelegenheid van een 25-jarige beroepsherdenking had kunnen worden gehuldigd, is dat verzuimd. Begrijpelijk is het, dat zij, nu de mogelijkheid zich voordeed om dezen veteraan in hun gelederen een jubilé aan te doen, zich de gelegenheid niet wilden laten ontgaan en zoo moest Prof. Volmer het op 21 November j.l., zijn zestigsten jaardag, dulden, dat hij door een groot aantal leden van het